

У 514(0) 90г 7
Т 562

ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Томашевський Володимир Васильович

УДК 796.071.5

**ІСТОРІЯ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
ПРОГРАМИ СУЧАСНИХ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР**

24.00.01 --- Олімпійський і професійний спорт

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з фізичного виховання і спорту

ТВ

Київ — 2002

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано в Національному університеті фізичного виховання і спорту України, Державний комітет України з питань фізичної культури і спорту.

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук, професор **Платонов Володимир Миколайович**,
Національний університет фізичного виховання і спорту України, ректор

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор **Походенчук Юрій Тимофійович**,
Національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова,
професор кафедри фізичного виховання і спорту;

кандидат педагогічних наук, доцент **Пядухов Юрій Семенович**,
Державний науково-дослідний інститут фізичної культури і спорту,
завідувач лабораторії впровадження результатів наукових досліджень
у практику підготовки збірних команд

Провідна організація — Харківська державна академія фізичної культури,
Державний комітет України з питань фізичної культури і спорту, м. Харків

Захист відбудеться 24 травня 2002 р. о 14³⁰ на засіданні спеціалізованої
вченої ради К 26.856.01 Державного науково-дослідного інституту фізичної
культури і спорту (03680, Київ-150, вул. Фізкультури, 1).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного універ-
ситету фізичного виховання і спорту України (03680, Київ-150, вул. Фізкуль-
тури, 1).

Автореферат розіслано " 26 " квітня 2002 р

БІБЛІОТЕКА
Харківська державна академія фізичної культури
вул. Фізкультури, 1
Харків, 61002

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат педагогічних наук

Олешко В.Г.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність. Програма Олімпійських ігор є одним з найважливіших компонентів олімпійського спорту, від якого залежить популярність Олімпійських ігор, їхня привабливість для Національних олімпійських комітетів, Міжнародних спортивних федерацій, представників засобів масової інформації і структур бізнесу. Поширення різних видів спорту у світі, конти, що виділяються на їхній розвиток, залежать від присутності цих видів спорту в олімпійській програмі [В. Смирнов, 1989; В.Н. Платонов, С.Н. Гуськов, 1994, 1997; Ф. Ландри, М. Єлес, 1997].

Політику формування олімпійської програми в діяльності Міжнародного олімпійського комітету чітко не визначено. Як показує аналіз, протягом усієї історії олімпійського спорту програма Олімпійських ігор розвивалася деякою мірою стихійно і під впливом різних факторів.

Дослідження тенденцій розвитку програми Олімпійських ігор з урахуванням окремого і сукупного впливу факторів, дозволить зробити процес розвитку олімпійської програми більш керованим. Це стає особливо актуальним у даний час, тому що, з одного боку, політика МОК спрямована на скорочення програми Ігор Олімпіад, а з іншого – 35 Міжнародних спортивних федерацій з олімпійських видів спорту (як літніх, так і зимових), що прагнуть зберегти або розширити представництво в олімпійській програмі своїх видів спорту, які вже входять до неї, і 29 визнаних МОК Міжнародних спортивних федерацій, більшість з яких наполягає на включенні до програми Олімпійських ігор своїх видів спорту.

Знання тенденцій розвитку олімпійської програми можуть бути використані Національним олімпійським комітетом України, Державним комітетом України з питань фізичної культури і спорту, відповідними національними спортивними федераціями для формування стратегії розвитку олімпійського спорту в країні та політики участі своїх представників у діяльності міжнародних спортивних організацій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до шкіденого плану НДР Національного університету фізичного виховання і спорту України на 1996 – 2000 рр. з теми 1.1. "Олімпійський спорт як система знань і сфера діяльності". Номер державної реєстрації 0196U010517.

Мета роботи – визначити в історичному аспекті особливості формування програми Олімпійських ігор та виявити тенденції і перспективи її розвитку.

Завдання:

1. Здійснити історичний аналіз становлення і розвитку програми сучасних Олімпійських ігор.
2. Визначити фактори, що впливають на зміну програм Олімпійських ігор.
3. Виявити тенденції зміни і розвитку олімпійської програми.

Об'єкт досліджень. Програма Олімпійських ігор як система, що відбиває різні сторони олімпійського руху і громадського життя.

Предмет дослідження. Структура, зміст програми Олімпійських ігор, фактори, що впливають на неї.

Методи дослідження:

- аналіз та узагальнення спеціальної літератури і документальних джерел;
- історичні: історико-логічний, конкретно історичний, порівняльно-історичний, ретроспективний;
- системно функціональний аналіз;
- методи математичної статистики

Наукова новизна роботи полягає у тому, що вперше проаналізовано всю сукупність факторів, що зумовлюють формування програми Олімпійських ігор за всю історію розвитку сучасного олімпійського спорту, визначено їхню роль у формуванні програми Олімпійських ігор, визначено етапи розвитку програми Олімпійських ігор за переважним впливом окремих факторів, визначено перспективи розвитку програми Олімпійських ігор на найближчі роки.

Практична значимість. Отримані дані можуть бути використані при визначенні стратегії розвитку олімпійського спорту спортивними організаціями та відомствами України, при викладі курсів історії фізичної культури, олімпійського спорту, а також у системі підвищення кваліфікації фахівців у галузі фізичного виховання і спорту.

Особистий внесок здобувача полягає в розробці проблеми, організації і проведенні дослідження, аналізі отриманих результатів у роботі її оформленні дисертації.

Апробація результатів дисертації. Результати проведених досліджень знайшли відображення у наукових доповідях на VI Міжнародному семінарі з олімпійського спорту для аспірантів у 1998 р. (Греція, Олімпія); третьої Всеукраїнської наукової конференції аспірантів "Молода спортивна наука України" у 1999 р. (Україна, Львів); четвертому Міжнародному науковому конгресі "Олімпійський спорт і спорт для всіх: проблеми здоров'я, рекреації, спортивної медицини і реабілітації" у 2000 р. (Україна, Київ); на науково-методичних конференціях Національного університету фізичного виховання і спорту України в 1998 – 2002 рр.

Публікації. По темі дисертації опубліковано 7 друкованих праць, серед яких 6 статей у фахових наукових журналах і збірниках наукових праць і одна робота в тезах наукового конгресу.

Структура й обсяг дисертації. Дисертаційна робота виконана на 158 сторінках і складається зі списку умовних скорочень, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел. Дисертація ілюстрована 17 таблицями і 13 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі "Дослідження олімпійської програми" відбито стан вивченості питання в теорії і практиці спорту відповідно до даних, опублікованих у науково-методичній літературі й періодичній пресі, матеріалах міжнародних форумів, конференцій, конгресів; проаналізовано праці вітчизняних і закордонних авторів з даної проблеми і визначено основні напрями дисертаційного дослідження.

Розділ містить аналіз і узагальнення відомостей, наведених у спеціальній літературі з питань характеристики сучасного олімпійського руху, програми Олімпійських ігор як найважливішого елемента олімпійського руху, факторів, що впливають на програму Олімпійських ігор, її змісту.

При вивченні спеціальної літератури не виявлено робіт, що містять системні дослідження олімпійської програми.

У другому розділі "Методи й організація досліджень" обґрунтовано методологію роботи, подано відомості про методи й організацію досліджень.

Розглядаючи олімпійський спорт як соціальну підсистему, як напрям методології наукового пізнання, ми в даному дослідженні використовували системний підхід.

У дисертації застосовувалися аналіз і узагальнення спеціальної літератури і документальних джерел; історико-логічний, конкретно історичний, порівняльно-історичний методи; ретроспективний аналіз; системно-функціональний аналіз; математико-статистична обробка отриманих результатів.

У третьому розділі "Фактори, що впливають на формування програми Олімпійських ігор" досліджуються основні фактори, що впливають на формування програм Ігор Олімпіад і зимових Олімпійських ігор.

Олімпійський спорт як складова частина громадського життя може існувати тільки в тісному взаємозв'язку з усією політико-економічною системою суспільства.

Як показали наші дослідження, протягом усієї історії сучасного олімпійського спорту такі фактори, як економічні, політико-ідеологічні, емансипація жінок, діяльність Міжнародних спортивних федерацій (МСФ), організаційних комітетів Олімпійських ігор (ОКОІ), Міжнародного олімпійського комітету і його президентів, впливали на формування програми Олімпійських ігор. За переважним впливом окремих факторів можна виділити чотири періоди розвитку олімпійської програми (рис. 1)

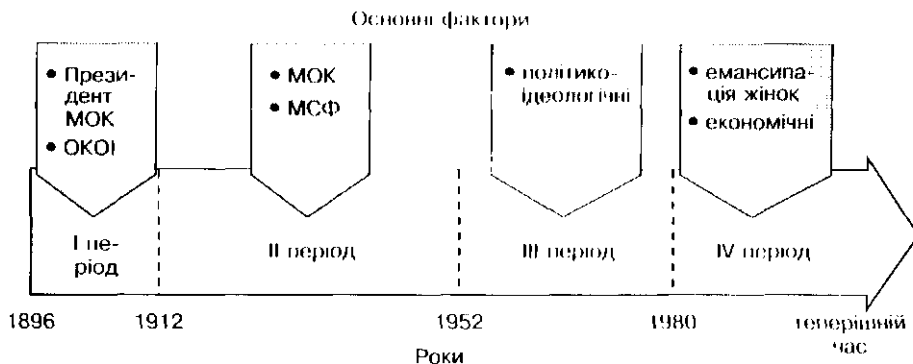

Рис. 1. Періоди розвитку програми Олімпійських ігор за переважним впливом окремих факторів

Для першого періоду (1896—1912 рр.) характерно те, що програма Ігор Олімпіад формувалася стихійно і визначалася тільки організаційними комітетами Ігор. Програми Ігор Олімпіад значно відрізнялися одна від іншої, з'являлися види спорту, розповсюджені переважно в країнах-організаторах, був від-

сутнім чіткій механізм суддівства і проведення змагань, стандартна організаційна і матеріальна база.

Невний вплив на зміну програми чинили погляди й особиста позиція П'єра де Кубертена, який сприяв включенню до програми Ігор сучасного п'ятиборства і виступав проти участі жінок в Іграх, що призвело до того, що жінки не брали участі в Іграх I Олімпіади, а жіноча олімпійська програма розвивалася дуже повільно. Жіночі види спорту до програми Ігор включали самі організаційні комітети Олімпійських ігор без узгодження з МОК.

У другому періоді (1920 - 1952 рр.) визначальним фактором у формуванні програм як Ігор Олімпіад, так і зимових Олімпійських ігор стає діяльність Міжнародного олімпійського комітету, що почав самостійно визначати зміст олімпійської програми і забезпечував збалансованість між різними видами спорту з огляду на інтереси міжнародних спортивних федерацій як організацій, зацікавлених у поширенні свого виду спорту у світі і які виступали за розповсюдження номерів програми Ігор у відповідних видах спорту.

Третій період (1952- 1980 рр.) характеризується посиленням впливу політико-ідеологічних факторів на формування програми Олімпійських ігор, подальшим розвитком і упорядкуванням процесів формування олімпійської програми, що відбувалися у другий період.

Після вступу до олімпійського руху соціалістичних країн у діяльності МОК щодо формування олімпійської програми простежуються елементи політики — зростає вплив держав, зокрема країн Східного і Західного блоків, члени МОК для яких прагнуть включити до програми Олімпійських ігор ті види спорту і види змагань, в яких спортсмени з їхніх країн мають високій рівень досягнень, і, таким чином, забезпечити більш високе місце для своїх країн у неофіційному командному заліку.

При аналізі матеріалів Сесії МОК за 50 - 60 ті роки простежується активна діяльність деяких членів МОК з питань включення до олімпійської програми чи закріплення в ній нового виду спорту, помітний тісний зв'язок між пропозиціями членів МОК певної країни, зокрема СРСР, про введення нового виду спорту і нових видів змагань до олімпійської програми, і, у разі позитивного результату, подальших високих досягнень спортсменів на Олімпійських іграх саме в цих номерах програми (табл. 1).

Таблиця 1

Досягнення радянської олімпійської збірної на Іграх Олімпіад і зимових Олімпійських іграх у видах спорту, включених до програми за підтримкою членів МОК для СРСР

Досягнення, місяць/сума очків	Біатлон		Волейбол		Гандбол		Веслування академічне (жінки)		Баскетбол (жінки)		Конзанярський спорт (жінки)		Всього
	Зимові Олімпійські ігри 1960 р.	Зимові Олімпійські ігри 1964 р.	Ігри Олімпіади 1964 р.	Ігри Олімпіади 1968 р.	Ігри Олімпіади 1972 р.	Ігри Олімпіади 1976 р.	Ігри Олімпіади 1976 р.	Ігри Олімпіади 1980 р.	Ігри Олімпіади 1976 р.	Ігри Олімпіади 1980 р.	Зимові Олімпійські ігри 1960 р.	Зимові Олімпійські ігри 1964 р.	
I	—	1	1	2	—	2	—	1	1	1	3	4	16
II	—	1	1	—	—	—	2	3	—	—	2	2	11
III	1	—	—	—	—	—	3	1	—	—	1	3	9
IV	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	1	6
V	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	1	5
VI	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2
Очки	10	12	12	14	2	14	25	28	7	7	47	55	233

Представники США у Міжнародній аматорській федерації плавання та у Міжнародному олімпійському комітеті ініціювали включення до програми Ігор Олімпіад 1968 р. разом 10 нових видів змагань з плавання. Завдяки цим видам змагань команда США на Іграх 1968 р. здобула 20 олімпійських медалей, що принесло їй 129 залізних очків. Збірна СРСР отримала в неофіційному командному заліку 11/5 очків і програє американській команді, посівши друге місце.

Можна припустити, що після розпаду СРСР і руйнування однієї з ідеологічних систем як у політиці, так і в спорті зник стримуючий фактор, і це, у свою чергу, відбилося на формуванні олімпійської програми. Наприклад, у видах спорту, вперше введених до програми Ігор Олімпіад у 1996 р. саме з ініціативи організаційного комітету Ігор в Атланті, величезну перевагу мали спортсмени США (табл. 2).

У четвертому періоді (1980 р. — теперішній час) формування олімпійської програми відбувалося під впливом економічних факторів, що виявилось в перевазі видів спорту, привабливими з комерційного погляду; інтенсивних процесів емансипації, характерних для останньої чверті XX ст. і розвитку жіночого спорту у світі.

Таблиця 2

Досягнення олімпійської збірної США на Іграх Олімпіад 1996 – 2000 рр.
у видах спорту, включених до програми за підтримки
організаційного комітету Олімпійських ігор в Атланті

Досягнення, місця / сума очків	Пляжний волейбол		Софтбол		Футбол (жінки)		Всього
	Ігри Олімпіади 1996 р.	Ігри Олімпіади 2000 р.	Ігри Олімпіади 1996 р.	Ігри Олімпіади 2000 р.	Ігри Олімпіади 1996 р.	Ігри Олімпіади 2000 р.	
I	1	1	1	1	1	—	6
II	1	—	—	—	—	1	2
III	—	—	—	—	—	—	—
IV	—	—	—	—	—	—	—
V	—	—	—	—	—	—	—
VI	1	1	—	—	—	—	2
Очки	13	8	7	7	7	5	46

З приходом до керівництва МОК Х.А.Самаранча сформувалася нова, активна політика Міжнародного олімпійського комітету щодо комерційної діяльності, що відбилося на зростанні доходів МОК і його партнерів по олімпійському руху, а також на інтенсивному розширенні програм як Ігор Олімпіад, так і зимових Олімпійських ігор (рис. 2). З 1980 по 2002 р. у програмі Ігор Олімпіад з'явилися 12 нових видів спорту, у програмі зимових Олімпійських ігор – 5. Таке різке збільшення кількості видів спорту не має аналогів у загальному розширенні програми Олімпійських ігор за всю історію олімпійського руху.

Розширення програми Олімпійських ігор, поява в ній нових видів спорту, допуск до Олімпійських ігор професіоналів викликає підвищений інтерес глядачів і спричиняє збільшення годин телетрансляцій з Олімпійських ігор. Зростає зацікавленість спонсорів, збільшуються доходи телекомпаній від рекламної діяльності під час Ігор. Це викликає загострення конкуренції між представниками засобів масової інформації; сприяє залученню до участі в міжнародних олімпійських рекламно-спонсорських програмах (ТОП) найбільш багатих спонсорів; посилює конкуренцію між представниками телекомпаній щодо Олімпійських ігор, що, у свою чергу, знаходить висвітлення в зростанні доходів самого МОК від продажу телевізійних прав (рис. 3).

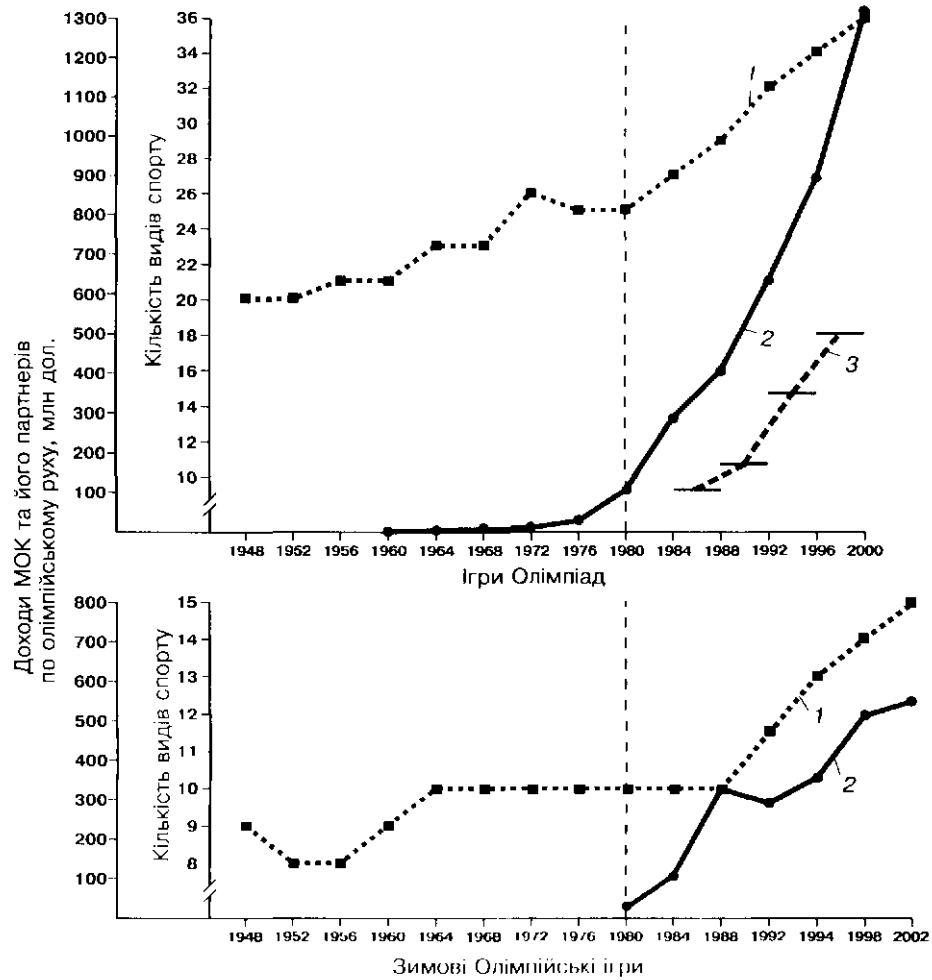

Рис. 2. Динаміка залежності кількості видів спорту в олімпійській програмі від основних прибутків МОК та його партнерів по олімпійському руху: 1 - види спорту; 2 - вартість прав телетрансляції Ігор Олімпіад і зимових Олімпійських ігор; 3 - доходи від програм ТОІ

Емансипація жінок, розвиток жіночого спорту в світі, зростання спортивних результатів помітно вплинули на рішення Міжнародного олімпійського комітету відносно розширення жіночої частини олімпійської програми, котре відбувається набагато інтенсивніше, ніж розширення чоловічої частини програми (рисунки 4, 5). Наприклад, у 1980 р. програма Ігор Олімпіад нарахову-

Рис. 3. Механізм застосування ідеології маркетингу щодо видовищного компонента Олімпійських ігор — модернізації олімпійської програми і допуску професіоналів

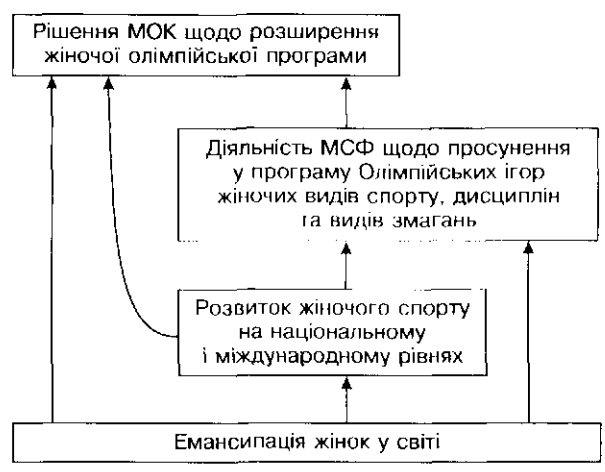

Рис. 4. Вплив емансипації жінок на розширення жіночої олімпійської програми

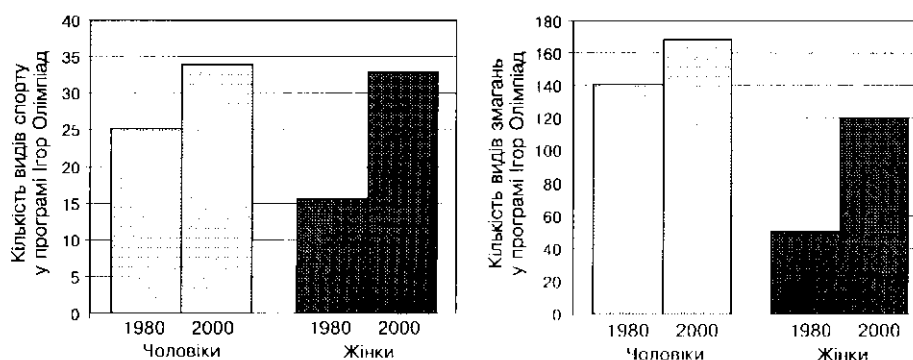

Рис. 5. Збільшення кількості видів спорту і видів змагань у жіночій частині програми Ігор Олімпіад з 1980 р. по 2000 р. порівняно з чоловічою частиною програми

вала 141 чоловічий і 50 жіночих видів змагань, а в 2000 р. — 168 і 120 видів змагань відповідно. У жіночій олімпійській програмі з'явилися такі види спорту, включення яких до програми Ігор 30 років тому навіть неможливо було припустити, — дзюдо, важка атлетика, тхеквондо, а з 2004 р. — вільна боротьба.

У четвертому розділі "Розвиток програми Олімпійських ігор" показано динаміку розвитку програм Ігор Олімпіад і зимових Олімпійських ігор. З 1896 р. по 2000 р. для Ігор Олімпіад і з 1924 р. по 2002 р. для зимових Олімпійських ігор характерна тенденція розширення спортивних програм. Окремим пунктом розглянуто питання включення показових видів спорту до програм Ігор Олімпіад і зимових Олімпійських ігор.

Нестабільний характер програм Ігор першого періоду відбивав реальну ситуацію в міжнародному олімпійському русі того часу, коли програма Ігор формувалася організаційними комітетами, а не Міжнародним олімпійським комітетом (табл. 3).

У другий період на Іграх Олімпіад 1920—1948 рр. програма помітно стабілізувалася. Однак з 1920 р. по 1928 р. програму було скорочено на 5 видів спорту і 41 вид змагань. Надалі до програми включалися види спорту і види змагань, широко поширені в більшості країн-учасниць олімпійського руху. Крім того, з 1912 р. по 1948 р. до програми входили олімпійські конкурси (змагання) в галузі архітектури, живопису, скульптури, літератури і музики (всього 17 категорій) з нагородженнями переможців медалями.

Таблиця 3

Зміни, що відбулися в програмах Ігор Олімпіад першого періоду
(1896–1912 рр.)

Вид спорту	Ігри Олімпіад, роки				
	1896	1900	1904	1908	1912
Бокс	–	–	+	+	–
Боротьба вільна	–	–	+	+	–
Боротьба греко-римська	+	–	–	+	–
Важка атлетика	+	–	+	–	–
Вітрильний спорт	–	+	–	+	–
Водно-моторний	–	–	–	+	–
Гольф	–	+	+	–	–
Же-де-пом	–	–	–	+	–
Крикет	–	+	–	–	–
Крокет	–	+	+	–	–
Лякрос	–	–	+	+	–
Поло	–	+	–	+	–
Регбі	–	+	–	+	–
Рекетс	–	–	–	+	–
Роккі	–	–	+	+	–

Примітка. + — присутність даного виду спорту в програмі Ігор Олімпіад.

Програма зимових Олімпійських ігор також відрізнялася певною стабільністю. Вже на перших зимових Олімпійських іграх у 1924 р. до програми було включено тільки популярні і доволі широко розповсюджені у світі види спорту.

Третьому періоду властиве збільшення кількості видів змагань в програмах як Ігор Олімпіад, так і зимових Олімпійських ігор. Розширення програми відбувалося в основному за рахунок включення нових видів змагань у видах спорту, що були раніше представлені в програмах. З 1972 р. відмічається більш інтенсивне розширення жіночої частини олімпійської програми.

Четвертий період характеризується інтенсивним розширенням програм Ігор Олімпіад і зимових Олімпійських ігор, особливо їхньої жіночої частини. Починаючи з Ігор XXII Олімпіади (1980 р.) і закінчуючи Іграми XXVII Олімпіади (2000 р.), збільшення кількості номерів олімпійської програми для

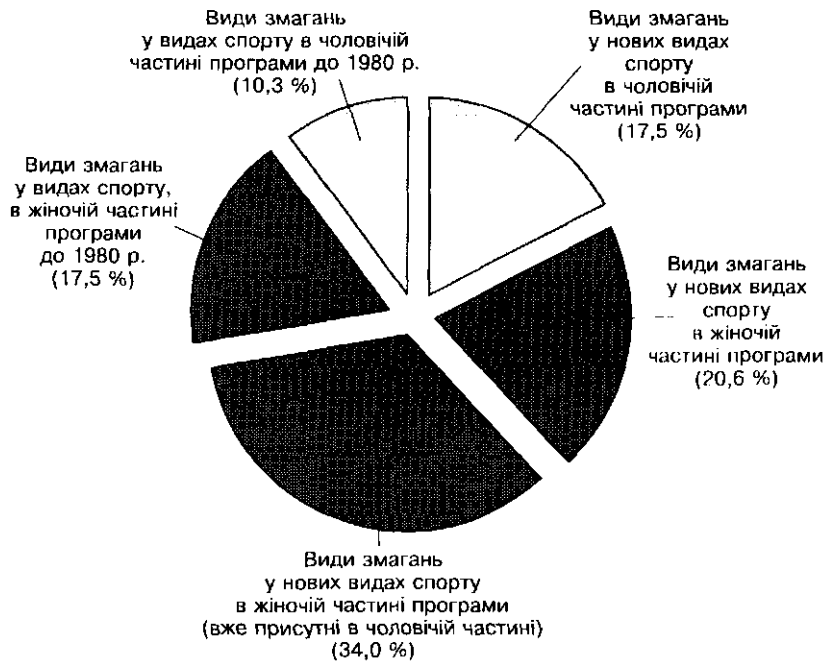

Рис. 6. Розширення програми Ігор Олімпіад по видах змагань з 1980 по 2000 р.

жінок по видах спорту і видах змагань набагато випереджає розширення чоловічої частини програми (рис. 6). Зміна програми Ігор Олімпіад відбувається в основному за рахунок розширення її жіночої частини. На 97 нових видів змагань, які з'явилися в програмі за останнє двадцятиріччя ХХ ст., для якого властиве найбільш інтенсивне розширення програми Ігор Олімпіад, припадає 70 жіночих (72,2 %) і 27 чоловічих (27,8 %) видів.

Програма зимових Олімпійських ігор у цей період зазнала найбільших змін за всю її історію. Кількість видів спорту збільшилося з 10 до 15, а видів змагань — з 39 до 78.

У п'ятому розділі "Обговорення отриманих результатів" підбито підсумки проведених досліджень. З'ясовується механізм впливу окремих факторів на зміну програми Олімпійських ігор, обговорюються її сучасні проблеми. Усю сукупність факторів, діючих на процес формування олімпійської програми в єдності та тісній взаємодії, умовно поділено на зовнішні й внутрішні фактори щодо сфери олімпійського спорту.

Найбільша ймовірність появи в програмі Ігор Олімпіад і зимових Олімпійських ігор нових видів спорту пов'язана з їх видовищністю, привабливістю в комерційному відношенні для МОК і структур бізнесу, а також для телебачення.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз літературних джерел показав, що програма Олімпійських ігор є одним із найважливіших компонентів олімпійського спорту, від якого залежить популярність Олімпійських ігор, їхня привабливість для Національних олімпійських комітетів, Міжнародних спортивних федерацій, представників засобів масової інформації і структур бізнесу, що обумовлює перспективи розвитку міжнародного олімпійського руху і спорту в світі. Саме програма Олімпійських ігор визначає стратегію розвитку спорту в більшості країн і сприяє створенню відповідної системи фінансування олімпійських видів спорту.

При аналізі спеціальної літератури не виявлено робіт, що містять системні дослідження олімпійської програми.

2. Програма Олімпійських ігор на всіх етапах розвитку олімпійського спорту визначалася дією як зовнішніх факторів, що виражають інтереси представників різних сфер, котрі взаємодіють з олімпійським спортом, так і внутрішніх факторів, що відображають інтереси представників власне сфери олімпійського спорту.

До зовнішніх факторів відносять політику країн, котрі використовують спорт для демонстрації своїх досягнень, економічні фактори, пов'язані із використанням сфери олімпійського спорту представниками структур бізнесу, інтереси засобів масової інформації, а також загальносвітові тенденції та явища, зокрема емансипація жінок. До внутрішніх факторів належить політика Міжнародного олімпійського комітету, позиції його президентів, діяльність Міжнародних спортивних федерацій і Національних олімпійських комітетів, зацікавленість у просуванні певних видів спорту, дисциплін та видів змагань.

3. До основних факторів, що зумовнюють зміни в олімпійській програмі, належать:

- діяльність МОК, спрямована на збереження і подальший розвиток олімпійського руху;
- виникнення і розвиток видів спорту у світі;
- відповідність виду спорту чи його дисциплін Олімпійської Хартії;

- активна діяльність МСФ по просуненню своїх видів спорту, дисциплін чи видів змагань в олімпійську програму;

- економічні потреби МОК, його партнерів по олімпійському руху і структур бізнесу;

- підвищення ролі жінок у суспільному житті та розвиток жіночого спорту у світі;

- погляди і практична діяльність президентів МОК;

- дії деяких членів МОК згідно зі своїми інтересами (політико-ідеологічними, економічними);

- діяльність організаційних комітетів Олімпійських ігор по просуненню нового виду спорту.

4. Протягом усієї історії сучасного олімпійського спорту подані вище фактори впливали на формування програми Олімпійських ігор. За переважним впливом окремих факторів можна виділити періоди розвитку олімпійської програми:

- перший період (1896 —1912 рр.), в якому програма Ігор Олімпіад значною мірою визначалася політикою організаційних комітетів Олімпійських ігор і особисто президента МОК – П'єра де Кубертена;

- другий період (1912 —1952 рр.), в якому визначальними факторами були політика МОК і діяльність МСФ;

- третій період (1952 —1980 рр.) характеризується подальшим розвитком та упорядкуванням процесів формування олімпійської програми, що відбувалося у другому періоді, інтенсивним розширенням жіночої частини олімпійської програми і ролі політико-ідеологічних факторів у формуванні програми Олімпійських ігор.

- четвертий період (1980 р. — теперішній час) визначається впливом комерціалізації спорту (перевага віддається видам спорту, більш привабливим у комерційному відношенні); інтенсивними процесами емансипації, характерними для останньої чверті ХХ ст., і розвитком жіночого спорту у світі.

5. Сучасна програма Ігор Олімпіад викликає ряд протиріч, пов'язаних зі збільшенням числа номерів програми й обмеженням строків проведення Ігор; включенням до жіночої олімпійської програми видів спорту, що призводять до порушення не тільки здоров'я, але й естетичних принципів, традицій, що існують у деяких країнах-учасницях олімпійського руху.

6. У найближчі 2—4 олімпійські цикли варто очікувати:

- включення до програми зимових Олімпійських ігор видів змагань у видах спорту, що вже увійшли до програми;
- включення до олімпійської програми жіночих видів змагань у видах спорту, що вже присутні у програмах Ігор Олімпіад і зимових Олімпійських ігор;
- включення до програми Ігор Олімпіад і зимових Олімпійських ігор видів спорту, висунутих Міжнародними спортивними федераціями та організаційними комітетами Олімпійських ігор, припадних у комерційному відношенні, популярних у світі, які не суперечать Олімпійській Хартії.
- виключення з програми Ігор Олімпіад видів змагань, а можливо, і навіть дисциплін і видів спорту, що втрачають популярність, не вигідних у комерційному відношенні, малопривабливих для глядачів.

7. Розробка довгострокового прогнозування на найближчі олімпійські цикли дозволить Національному олімпійському комітету України, Державному комітету України з питань фізичної культури і спорту, національним спортивним федераціям визначати стратегію розвитку олімпійського спорту в Україні, а також активізувати діяльність своїх представників в міжнародних спортивних організаціях.

За темою дисертації опубліковано такі праці:

1. Томашевський В.В. Особливості формування програми Олімпійських ігор сучасності // Молода спортивна наука України: Матеріали другої Всеукраїнської конференції аспірантів. — Львів: ЛДДФК, 1998. — Ч.1. — С.20 - 23.
2. Томашевський В.В. Олімпійська програма і політика // Молода спортивна наука України: Зб. наук. статей аспірантів галузі фізичної культури та спорту. — Львів: ЛДДФК, 1999. — Вип. 3. — С.58 - 61.
3. Томашевський В.В. Вплив економічних чинників на формування програм Олімпійських ігор // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2000. — № 1. — С.115 - 120.
4. Томашевський В.В. Женская олимпийская программа и эмансипация // Наука в олимпийском спорте. — 2000. — Специальный выпуск. — С.46—52.
5. Томашевський В.В. Міжнародні спортивні федерації та олімпійська програма // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. — 2000. — № 2-3. — С.129 - 132.

6. Олешко В.Г., Томашевский В.В. Игры XXVII Олимпиады Сидней 2000: Статистические материалы // Наука в олимпийском спорте. 2000.— № 5.— С.56—102.

7. Томашевский В.В. Экономические факторы и олимпийская программа // Олимпийский спорт і спорт для всіх: проблеми здоров'я, рекреації, спортивної медицини та реабілітації: Тези доповідей IV міжнар. наук. конгресу. К.: Олімпійська література, 2000. С.266.

Томашевський В.В. Історія і тенденції розвитку програми сучасних Олімпійських ігор. Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.01. Олімпійський і професійний спорт. Державний науково-дослідний інститут фізичної культури і спорту, Київ, 2002.

Дослідження присвячено проблемі вивчення особливостей формування програми Олімпійських ігор в історичному аспекті, визначенню факторів, що впливають на її формування, і виявленню тенденцій і перспектив її розвитку.

Виконано історичний аналіз становлення і розвитку програми сучасних Олімпійських ігор, що є одним з найважливіших компонентів Олімпійського спорту.

Встановлено фактори, що визначають формування програми Олімпійських ігор за всю історію розвитку сучасного олімпійського спорту, визначена їхня роль у формуванні програми Олімпійських ігор, виділено чотири періоди розвитку програми Олімпійських ігор за переважним впливом окремих факторів, дано їм характеристику.

Виявлено тенденції змінання і розвитку олімпійської програми, здійснено прогноз її розвитку на найближчі олімпійські цикли.

Ключові слова: програма Олімпійських ігор, вид спорту, вид змагань, Міжнародний олімпійський комітет, Міжнародна спортивна федерація, Національний олімпійський комітет, Організаційний комітет Олімпійських ігор, економічні фактори, політико-ідеологічні фактори, емансипація жінок.

Томашевский В.В. История и тенденции развития программы современных олимпийских игр. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по физическому воспитанию и спорту по специальности 24.00.01. — Олимпийский и профессиональный спорт. — Государственный научно-исследовательский институт физической культуры и спорта, Киев, 2002.

Исследование посвящено проблеме изучения особенностей формирования программы Олимпийских игр в историческом аспекте, определению факторов, воздействующих на ее формирование, и выявлению тенденций ее развития.

Осуществлен исторический анализ становления и развития программы современных Олимпийских игр, которая является одним из важнейших компонентов Олимпийского спорта и определяет стратегию развития спорта в большинстве стран.

На протяжении всей истории современного олимпийского спорта такие факторы, как коммерческие, политико-идеологические, эмансипация женщин, деятельность международных спортивных федераций, организационных комитетов Олимпийских игр, Международного олимпийского комитета и его президентов, оказывали различное влияние на формирование программы Олимпийских игр. По преимущественному воздействию отдельных факторов можно выделить четыре периода развития олимпийской программы.

Для первого периода (1896—1912 гг.) было характерно, что программа Игр Олимпиад формировалась стихийно и определялась только организационными комитетами Игр. Программы Игр Олимпиад значительно отличались одна от другой, в них появлялись виды спорта, распространенные преимущественно в странах-организаторах, отсутствовал четкий механизм судейства и проведения соревнований, стандартная организационная и материальная база.

Определенное влияние на изменение программы в первый период оказали взгляды и личная позиция Пьера де Кубертена, который способствовал включению в программу Игр современного пятиборья, и выступал против участия женщин в Играх. Включению женских видов спорта в программу Игр способствовали организационные комитеты Олимпийских игр.

Во втором периоде (1920—1952 гг.) определяющим фактором в формировании программ как Игр Олимпиад, так и зимних Олимпийских игр была деятельность Международного олимпийского комитета, который стал самостоятельно определять содержание олимпийской программы и обеспечивал сбалансированность между разными видами спорта, учитывая интересы разных Меж-

дународных спортивных федераций, выступавших за расширение номеров программы в своих видах спорта.

Программа Игр Олимпиад в значительной мере стабилизировалась, хотя и претерпела значительное сокращение в 1920—1928 гг. В дальнейшем в программу включались виды спорта и виды соревнований, которые получили широкое распространение в большинстве стран-участниц олимпийского движения.

Программа зимних Олимпийских игр также отличалась определенной стабильностью. Уже на первых зимних Олимпийских играх в 1924 г. в программу были включены только популярныe и достаточно широко распространенные в мире виды спорта.

Третий период (1952—1980 гг.) характеризуется усилением влияния политико-идеологических факторов на формирование программы Олимпийских игр, дальнейшим развитием и упорядочиванием процессов формирования олимпийской программы, происходившими во второй период.

Расширение программы, как Игр Олимпиад, так и зимних Олимпийских игр происходило в основном за счет включения новых видов соревнований в виды спорта, которые были ранее представлены в их программах. С 1972 г. отмечается более интенсивное расширение женской олимпийской программы.

В четвертом периоде (1980 г. — настоящее время) формирование олимпийской программы определяется влиянием коммерческих факторов, которое проявилось в предпочтении видов спорта, являющихся привлекательными в коммерческом отношении; интенсивными процессами эмансипации женщин, характерными для последней четверти XX ст. и развитием женского спорта в мире.

Четвертый период характеризуется интенсивным расширением программ Игр Олимпиад и зимних Олимпийских игр, особенно их женской части. Начиная с Игр XXII Олимпиады (1980 г.) и заканчивая Играми XXVII Олимпиады (2000 г.), увеличение количества номеров олимпийской программы для женщин по видам спорта и видам соревнований намного опережает расширение мужской части программы. Программа зимних Олимпийских игр в этот период претерпела наибольшие изменения за всю их историю. Резко увеличилось количество видов спорта и видов соревнований.

Факторы, влияющие на процесс формирования олимпийской программы разделяются на внешние и внутренние по отношению к сфере олимпийского спорта. Однако они действуют в тесной взаимосвязи.

Наибольшая вероятность появления в программе Игр Олимпиад и зимних Олимпийских игр новых видов спорта связана с их зрелищностью, привлекательностью в коммерческом отношении для МОК и структур бизнеса, а также для телевидения.

Ключевые слова: программа Олимпийских игр, вид спорта, вид соревнований, Международный олимпийский комитет, Международная спортивная федерация, Национальный олимпийский комитет, Организационный комитет Олимпийских игр, экономические факторы, политико-идеологические факторы, эмансипация женщин.

Tomashevskyy V.V. History and trends of development of the modern Olympic games programme. — Manuscript.

Dissertation for obtaining the degree of Candidate of science in physical education and sport in speciality 24.00.01. — Olympic and professional sport. — The State Scientific Research Institute of Physical Culture and Sport, Kiev, 2002.

The research has been aimed at studying the peculiarities of the Olympic programme formation in historical aspect, determining the factors which effect its formation and eliciting trends and perspectives of its development.

Historical analysis of formation and development of the modern Olympic games programme being one of the major components of the Olympic sports has been executed.

Factors determining the formation of the Olympic games programme during the whole history of the modern Olympic sports development have been determined, their role in the Olympic games programme formation have been defined; four periods in the development of the Olympic games programme have been distinguished in accordance with preferential impact of separate factors, and described.

Trends of alteration and development of the Olympic programme have been revealed; prediction of its development during the next Olympic cycles has been made.

Key words: programme of the Olympic games, sport, event, the International Olympic Committee, International Sports Federation, National Olympic Committee, Olympic games organizing committee, economic factors, political and ideological factors, emancipation of women.